

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(25.) *Magyarország időjárása 1893 június havában.* Az idei júniusnak az a jellemző tulajdonsága, hogy túlságosan esős volt. A tavaszi szárazság fejében a júniusi esőbőség dús kárpótlást adott. S a mit egyébként is esős nyári hónapokban tapasztalhatni; hogy az inzuláció tökéletlenebb volta következtében a hőmérséklet kisebb a szokottnál, azt az idei június is igazolja, mert hőmérsékletének havi közepe a normális alatt maradt. Az eltérés egészben nem mondható jelentékenynek, mert néhány helynek 20 évi átlagos értéke alig egy egész fokkal nagyobb az idei havi középénél, u. m.:

	1871-90.	1893.
Pozsony	18° 8' C.	18° 1' C.
Keszthely	19° 5' »	18° 6' »
Selmeczbánya. 16° 2' »	15° 6' »	
Árvaváralja ...	14° 7' »	14° 2' »
Szeged	19° 9' »	19° 5' »
N.-Szeben	18° 0' »	17° 5' »

de a hőmérséklet menetéből kilátszik, hogy csak a hó első fele — melynek egyszerűsége a csapadék javarésze jutott — mutat nagyobb fokú melegebbé, míg második fele amazzal ellentétben már melegebb, sőt ennek 4. és 5. pentádjában a hőmérséklet még a normális fölé is emelkedett.

Júniusban a hőmérséklet havi ingadozása nálunk a Felvidéken 35—38, az Alföldön 40—43 fokra szokott kiterjedni; ez idén az ingadozás nagysága megközelíti ezen értékeket, valamint a maximális és minimális értékek is megütik a rendes mértéket. A szokásos leolvasási terminusokban észlelt legmagasabb, illetőleg legalacsonyabb hőmérséklet volt:

	Legmagasabb C. fok	Legalacsonyabb C. fok
Árvaváralján ...	24° 20-ikén	9° 8' 27-ikén
Selmeczbányán ..	26° 3' 18-ikén	8° 7' 4-ikén
Ungvárt	26° 8' 20-ikén	13° 0' 27-ikén
Husztón	29° 4' 24-ikén	12° 0' 27-ikén
Nyiregyházán ...	27° 8' 20-ikén	13° 0' 4-ikén
Ó-Gyallán	27° 9' 20-ikén	11° 9' 4-ikén
Aradon	29° 7' 29-ikén	12° 4' 4-ikén
Pancsován	32° 4' 29-ikén	12° 3' 5-ikén
Zágrábban	29° 9' 29-ikén	11° 2' 3-ikén
Gy.-Sz.-Miklóson	27° 8' 21-ikén	10° 4' 1-ikén

A hőmérő jobbára 20-ika vagy 29-ike körül érte el legmagasabb állását és néhány

kivétellel a hó elején süllyedt legkisebb értékére.

Mint már a bekezdésben említettük, e hónap rendkívüli csapadékvizonyai által tűnik ki. Sok helyütt a meteorológiai följegyzésekből azt mutatják, hogy a két utolsó évtizedben júniusban még sohasem esett ekkora csapadékmennyiség, mint a jelen évben (így Budapesten, Keszthely és Zágrábban), de általában mondhatni, hogy a csapadék havi összege az átlagos értéket jóval meghaladja, sőt egyes tájakon — nevezetesen az Alföldön — még a kétszeresénél is nagyobb. Erre nézve szolgáljon tájékozásul néhány helynek 20 évi havi közepe az idei június havi csapadékösszegegel összehasonlítva:

	1871-90 csapadék mm.	1893	Eltérés
Árvaváralján ...	106	132	+ 26
Eperjesen	94	116	+ 22
Selmeczbányán..	86	121	+ 35
N.-Szebenben ...	114	160	+ 46
Budapesten	77	162	+ 85
Szegeden	65	146	+ 81
Keszthelyen	65	137	+ 72
Zágrábban	100	186	+ 86

Mult havi jelentésünkben megemlékezünk arról, hogy hazánk déli részei még májusban is szűkölködtek esőben és épen ezen országtájak mutatják júniusban a legnagyobb eső fölösleget. Feltűnő nagy volt az esőmennyiség: Parádon 262, Fogarason 237, Ökörmezőn 234 mm.; aránylag kicsiny pedig: Mező-Keszin 60, Trencsénben 61, Balassa-Gyarmaton 64 mm. Mint elsőrangú esős nap kitűnik a hó 3-ika; e napon ugyanis a 24 órai esőmennyiség több helyütt igen jelentékeny (így 3-ikán esett Beodrán 72, Pécsen 70, Esztergomban 69, Turkevén 57, Pancsován 55, Budapesten 54, B.-Füreden 51, Szolnokon 44 mm.), továbbá 13-ika (mikor égi háború kíséretében Balaton-Füreden 52, Aradon 47, Debreczenben 44, Budapesten 43 mm. esett), azonkívül voltak helyenként más napokon is nagyobb esők, melyek nyári záporok módjára zivataros jellegűek voltak. Országszerte zivataros idő volt 21-ikén és 30-ikán, a zivataros napok száma egyébként 4—11 között változik.

A többi meteorológiai elemről meg-

emlékezve, találjuk, hogy az ég borultsága nagyobb volt mint rendszeren (Budapesten a szemhatár 6 tizedrésze volt felhőkkel borítva, holott átlagban még felerésze sem) és hogy a légkör nedvessége is fölülmulta átlagos értékét (Budapesten 10%-kal). A szelek 4-ikén és 5-ikén viharos erejűekre nőttek. A légnyomás kissé alatta maradt a több évi közepének. Ó-Gyallán a talajhőmérő 0,5, 1,0 és 2,0 m. mélységben 15,8, 14,2 illetőleg 11,0 C. fokot mutatott.

Visszapillantva a hó időjárására, annak történetét röviden a következőkben vázoljuk. Mindjárt a hó elején a hőmérséklet általánosan csökkent és országszerte megindult az esőzés. Ugyanis 1-ején hazánk két barometrikus maximum közötti alacsony nyomású mélyedésbe jutott, majd 3-ikán előállott az a tipikus helyzet, melyet egy adriai depresszió jellemez és mely nálunk sűrű esővel jár együtt. Ezen depresszió észak-keleti irányban vonult hazánkon át és a következő napokon Erdély, majd a Fekete-tenger környékén tartózkodott. A minimum elromlásával egyidejűleg nyugotról növekedett a légnyomás és 4., 5., 6-ikán nálunk erős szelek mellett hűvös és esős idő uralkodott, a mi egyrészt a nagyobb nyomási különbségek, másrészt az észak-északnyugoti légáramlásnak volt a következménye. Később a maximum északra toldott és 7-ikétől 11-ikéig északnyugoti maximummal szemben délkeleten volt a minimum; ez alatt az idő túlnyomóan esős volt, a hőmérséklet enyhült és szórványosan zivatarok fordultak elő. 13-ikán a légnyomás bonyolult eloszlása általánosan erős zivatarkezdésnek kedvezett. 14-ikétől 16-ikáig a légnyomás eloszlása egyöntetűbb és nálunk enyhe idő helyi zivataros esőkkel észleltetett. 17-ikétől 20-ikáig az idő szárazabbra és melegebbre fordult; akkor ugyanis az északnyugoti magas nyomás Közép-Európát is ejtette hatáskörébe, míg a minimum észak-keleten volt. 21-ikén az izobarok hazánkban kerülöt képeznek, 22-ikére itt már önálló minimum fejlődött, miből megint borulás, és zivataros esők származtak. 23-ika száraz és derült nap, akkor tudniillik Anglia környékén levő depresszió nálunk déli-délkeleti szeleket idézett elő, de már 24-ikén ezen minimum egy másikkal — Olaszország fölött — összeolvadt, a mi országos esőben nyilvánult. 25-ikén csak délnyugaton és északkeleten volt eső, 26-ikán pedig egy maximum dél felől terjeszkedett Közép-Európába, egyúttal

az idő is kiderült és 29-ikéig száraz jellemet megtartotta; 29. és 30-ikán egyformán eloszló légnyomásnál helyi zivatarok és záporosók voltak napirenden.

RÓNA ZSIGMOND.

(26.) *A cserebogar-rajzás* Sárospatakon május 10-ikén kezdődött és a szokásos apadással egészen június közepéig tartott. A rajzás teljes volt úgy a Bodrogon túl levő alluvialis, mint a Bodrogon inneni diluviális és hegységi talajon.

A megelőző két ciklusban nem volt számbavehető rajzás. Ennek életteni nagyszínű oka az volt, hogy a vakondok nagy mennyiségben el voltak szaporodva, elannyira, hogy még a kötörmelékéből álló hegycsúcsokon is vakantúrás vakantúrás mellett állott.

UJLAKI ISTVÁN.

(27.) *A madártojás költöttségi állapotáról.* Olvasgatván Lovassy Sándornak »A madártojásnak gyűjtemények számára való kikészítéséről« szóló cikkét, a mint a 69-ik lapra értem, az ott levő * alatti jegyzet olvasásakor úgy éreztem magamat, mint midőn a magyar mesebeli hazatérő sárkány szokja mondani: »idegen szagot érzek«.

Én azt tartom, hogy a tojások állapotának jelzésére ama jegyzetben ajánlott »költetlen«, »kissé költött« és »nagyon költött« kifejezések idegenből szerezettek, mert ilyenek sem a nép nyelvében, sem a szótárakban, a mint utána néztem, fel nem találhatók. Ugyanazért, hogy ez idegenszerű kifejezések nálunk polgárjogot ne nyerhesenek, közlöm a magyar népnek ide vonatkozó finom biológiai sorozatos megkülönböztetéseit.

Ha két parasztyerek elmegy madárrászni és fészket találva az egyik felmászik a fára, a pár beszéd — ha tojáról van szó — köztük ez: *tiszta, véres, savaros, madár van benne; záp.* Ha madár van a fészekben, a felelet ez: *csupasz v. pucser, csonkattollas, anyányi.* Ha a gazdasszony tojásait vizsgálja a kotlás alatt, a tojások állapotját következő kifejezésekkel határozza meg: *tiszta, tisztán maradt, bekötött, csirke van benne, már csipog, már vág, belefűlt, zápon maradt.*

Íme a szép, sorozatos életteni kifejezések finom megkülönböztetése. Szíveskedjék L. S. úr ezekből választani amaz »idegen szagúak« helyett. Én a magam részéről így ajánlom: költetlen = tiszta; kissé költött = bekötött; igen költött = vágós.

UJLAKI ISTVÁN.

KÉRDÉSEK.

(62.) Több helybeli tagtársunk nevében néhány sárga bogarat küldök, melyek teljesen tönkre silányítják az illetők rózsafáinak új hajtásait. A bogár a vékony ágba sorjába beleszurkálja petéit s ez így elszárad, később a petékből zöld hernyócskák kelnek ki, melyek a levélkéket eszik. Igen kérem kegyeskedjék a beküldött bogár nevét s az ellene való védekezés módját velem tudatni.

F. S.

(63.) A mellékelt skatulyában küldött apró bogarak a folyó évben a vetéseket, de főképp a fákat s takarmánybűkkönyt nagyon ellepték s a leveléből a chlorophyllt kiszíva, azok továbbfejlődését részben nagyon hátráltatják, részben teljesen tönkreteszik. Szíveskedjék e rovarra nézve bővebb felvilágosítást nyújtani s egyúttal arra is kiterjeszkedni, hogy káros-e az őszi vetésekre, s hogy miként lehetne ellene védekezni. N. K.

(64.) Jankovácson (Bácsvármegye legészakibb sarkában, homokos talajon fekszik) néhány nap előtt egyszerre meglepte a legszebben fejlődő mákvetéseket egy kisebb-nagyobb példányokban található hernyófaj. Eleinte csak az alsó leveleket pusztította; most azonban már felmászik a fejre is, és tönkreteszti. Úgy látszik, nem a fejben fejlődik, mert kívülről mászik bele, a mint az átfúrt mákfejek tanúsítják. Nappal a földben tartózkodik. Este felé kezdi meg pusztító munkáját, éjjel folytatja. Reggel 7 óra felé már egyet sem lehet látni a száron, vagy a leveleken.

Állítólag kora reggel a verebek szedik, mert sok verebet lehet korán (és este felé is) a mákon, meg a mellette levő káposztán — a melyre ma már szinte átmásznak a tömérdek számú hernyók — szedegetve látni. A Napot (világosságot talán?) nem

szeretik, mert nyugtalanul és gyorsan mászkálnak ide-oda, midőn a Napra kitétem őket. A küldöttöket mind a földből piszkáltam ki.

Községünkben úgy a házaknál levő mákot, valamint kint a szabad földeken levőt, nemkülönbén a tiszta homokban ültetett szőlőkben levő mákvetést is megtámadták.

A tyúkok állítólag nem eszik: a csirkék igen. De azt híreli egyik-másik, hogy a csirkék megdöglöttek volna a hernyóktól. Biztos adatom nincs erről.

Kegyeskedjék a fajt meghatározni és egyszersemind a védekezés módját velem közölni. Igaz, hogy az időre elkéstem már, de jó lesz tudnunk ezt a pillét majdan megismerve, legalább azt pusztítanunk.

DR. BOROMISZA TIBOR.

(65.) Bátorodom két darab szilfán talált gubóképződményt küldeni azzal a kérdéssel, milyen rovar az okozója és lehet-e ellene valamiképpen védekezni, mert a kertben levő szilfák óriási mértékben tele vannak ezekkel a képződményekkel. R. J.

(66.) Udvaromon levő beoltott gömbákáczfákat már két éven át annyira ellepte az ákác-z-paizstetű, hogy fejlődését teljesen megakadályozza és a fa nyomorúságos külsejű. Milyen szer van s hol kapható, melylyel e tetveket a leghathatósabbán ki lehetne irtani? K. D.

(67.) Az álomképek keletkezéséről jelent-e meg könyv vagy cikk a magyar vagy német könyvpiaczon? Sz. Á.

(68.) Mi a tudományos oka, hogy az édes illattalan eper, melynek leveleit a selyemhernyóknak adják, kifőzve átkozott bűdös pálinkát ad, és hogyan lehetne azon segíteni? G. L.

FELELETEK.

(54.) Ez év tavaszán véletlenségből figyeltem meg egy tojó tyúkot s ez a tojását a tompa végével tojta meg; továbbá láttam pocsoljában egy fürdő ruczát, a mely közvetlenül a fürdése után a pocsolja szélén nem is tojta, hanem inkább elpottyantotta (elvesztette) szintén tompa végével a tojását.

HIDASI JÓZSEF.

(62.) A Duna-Adonyról beküldött fekete-sárga rózsarontó rovarok a *Hylotoma rosae* L. (*rosarum* Klug.) nevű levéldarázsok kifejlesztett példányai. A levéldarázsoknak (*Tenthredinidae*) fűrésze emlékeztető tojó-

csövük van, melynek segítségével petéiket növényrészekbe tojhatják bele. A küldeményhez csatolt rózságon azok a gyöngyfűzérformán sorba helyezett kis hólyagforma kimerkedések csakugyan ennek a darásznak egy-egy petéjét tartalmazzák. Azok a kis rózsáágak, melyekbe vagy egy sor ilyen petye (18—20) van belerakva, természetesen már ettől a sérüléstől maguktól is elszáradnak. Mivel pedig egy nőstény 40—50 petét rak, ennyinek elhelyezése végett már egymaga is 2—3 fiatal rózsagalyat ront meg. Tehát ha sok darázs van együtt, ezek már

csak a peterakással is elcsúfíthatnak egész rózsautóvetvényeket.

De még nagyobb kárt tesznek a petéből kikélt kékes-zöld álhernyók, melyek össze-vissza rágják a levelet. Teljesen felnöve a földbe hízódnak bebábozódás végett. A kárt fokozza az, hogy ennek a fajnak két generációja van évenként.

Ha a bajt akkor vesszük észre, mikor a darázsok petéiket lerakták, de a peték még nem keltek ki, akkor az ilyen: inficziált rózsaaágakat levágjuk és a petékkel együtt elégetjük.

Az *álczák* (álhernyók) ellen úgy védekezünk, hogy a rózsabokor alá ruhát terítünk és a rózsabokrot addig rázogatójuk, míg a hernyók le nem esnek az aláterített világosszínű szövetre. Erről vagy baromfival etethetjük fel, vagy pedig bárminő más módon semmisíthetjük meg. Lehet a hernyó ellen permetezéssel is védekezni. Erre a célra meg lehet próbálni az ismert rovarirtó anyagokat, mint például a *pyrethrum*-kivonatot (a kereskedők »*entomoktin*«-nak mondják*) és a *dohánylúgkivonatot*.

Mindkettőnek részletesebb leírása és használati módja e folyóirat f. é. januáriusi számában »A vetés elfehérése (Lema melanopus)« című cikkemben olvasható.

A kifejlődött darázsok szeretnek az ernyős virágokra (Umbelliferae) leülni és a virágok nedvéből táplálkoznak. Ezzel a szokással ki lehet őket játszani. Ha valamely ernyős virágú növény, pl. a petrezselyem élő gyökerét ültetjük a rózsák közelebe, annak virágjáról naponként közönséges pillehálóval pár perc alatt lefogdoshatjuk a ráülő darázsokat. SAJÓ KÁROLY.

(63). A Karváról beküldött rovarok a hétpöttyös bödének (*Coccinella septempunctata*) bábjai. Ezek tehát természetesen nem károsak, hanem ellenkezőleg a Karván a vetésekben és a bükkönyön élő káros rovaroknak, melyek *levéltetvek* voltak, legnagyobb ellenségei.

Hogy az ottani vetéseken és a bükkönyön *levéltetvek* voltak a kártevők, azt

* Talán helyes volna már, ha e helyett a szó helyett az »*entomoktonin*« (rovarölő) szót használnók. Az »*entomoktin*« ennek a szónak hibás megcsontítása. Utóvégre is a kereskedőktől nem lehet görög nyelvismeretet kívánni, de nem vagyunk kötelesek toll-, vagy sajtó-, vagy egyéb bibáikat elfogadni.

— noha tagtárs úr nem küldötte be — mégis egész biztossággal állíthatjuk, mert a hol hétpöttyös böde van, ott levéltetűnek is kell lenni. Ez a fölőtte hasznos bogár ugyanis, úgy kifejlődött bogár-alakban, mint álcza állapotában, *kiszárolag levéltetvekkel táplálkozik*, és ha nagy számmal mutatkozik, a tetveket ki is irtja. Úgy látszik Karván is ez történt, mert tagtárs úr csak a böde-álczákat találta már, de a levéltetveket nem.

A hétpöttyös böde álczái hatlábú, hátul gyíkra emlékeztetően hegyesen végződő, ólomszürke, penészhamvas, néhány narancssárga folttal tarkított állatok, melyekből, ha felnöttek, domború, narancssárga, fekete pettyes, mozdulatlan bábok lesznek s ezekből a bábokból nemsokára kikelnek a bogarak.

Országszerte majdnem általánosan el van terjedve a téves hit, hogy ez a hasznos állat szívja a növények nedvét és elsárgítja őket. Mert a felületesen tekintő szem persze ezeket látja meg, míg a sokkal kisebb és fel nem tűnő levéltetveket észre sem veszi.

Találkoztam olyan gazdákkal is, a kik váltig azon erősködtek, hogy a böde tojja a levéltetűt, »mert a hol levéltetű van, ott böde is van«.

Tegyen csak tagtárs úr kísérletet; zárja be ezeket az állatokat levéltetvekkel együtt papírossal bekötött üvegbe és akkor majd meglátja, hogy öldösik meg amazok ez utóbbiakat egymás után.

A zabon volt levéltetűk talán a *Toxoptera graminum* Rond. nevű fajhoz tartoztak, mely a zabot és árpat szokta megtámadni és levéltetűket elvörösíti. Különösen a puhább és bujább levelű zabfajok szenvednek legtöbbit. A diadalzabot, kivált ha későn van vetve, a *Toxoptera* a legjobb talajban is úgy megsemmisítheti, mintha csak tüzet égettek volna fölőtte. Az anderbecki zab valamikéivel jobban ellenáll, legalább az én régi tapasztalatom szerint. A közönséges sovány, keménylevelű parasztabab szenved még legkevésbé. Általában minél korábban kell vetni, hogy a tetvek megjelenésekor a vetés már meg legyen erősödve.

A bükkönyön talán az *Aphis papaveris* F. nevű levéltetű volt, melynek szárazatlan példányai feketék. Ugyanez a faj a répa levelein is élőszködik.

Ha a bödeálczák már elbántak a levéltetvekkel, akkor egyéb védekezés szükséges-telen.

SAJÓ KÁROLY.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.